

वार्ड नं. ६, षोडशादेवी

ऐतिहासिक दृष्टिले षोडशादेवी वडाको आफ्नै खालको विशेषता रहेको छ। यो वडा जिल्लाको सदरमुकाम मंगलसेनवाट ११ कोष टाढा उत्तर पूर्वमा अवस्थित छ। यो गाविस नेपालको एकिकरण अघि शाहवंशीय शासकहरू मध्येका बिम्कोटे राजाको शासन व्यवस्था भित्र रहेको थियो। राणा कालमा सम्पन्न जनगणना १९६८ साल पश्चात अख्यम जिल्लालाई विभिन्न दराहरूमा विभाजन गर्ने क्रममा षोडशा, ठाँटी, ऋषिदह, कुस्कोट, बिन्धेवासिनी, हात्तीकोट, नन्देगडा र नवाठाना क्षेत्रलाई पन्ध्रबिस दरा भनिन्थ्यो।

पञ्चायतको कालको राजनीतिक परिवेशमा तत्कालिन बिम्कोटे राजाहरूको क्रिडास्थल र समग्र जिल्लाको हिसावले सोभा साभा जनता जसलाई जता पनि लगाउने सकिने राजनीतिक विश्लेषणका आधारमा त्यस ठाँउको मूल्याङ्कन गरिने चलन लामो समयसम्म कायम रहेको थियो। यस गाविसका जनतालाई राजनीतिक मितेरी लगाई आफु अनूकूल बनाई प्रभावमा राखि राख्न विकास भन्दा पनि टाउकेहरूसंगको मिलोमतोलाई बढि महत्व दिईन्थ्यो। यस गाविसको नामाकरण २०१८ बैशाख १ गते मुलुकमा अञ्चल, जिल्ला र ग्राम पञ्चायत विभाजन गर्ने अवधारणासंगै नवाघर, माडीगडा, भडिगाउँ, कालापातल, कराले र बाईगाउँलाई जोडी सबै गाउँको मध्ये भागमा पर्ने तथा घनाबस्ती भएको आधारमा माडीगडा ग्राम पञ्चायतको निर्माण गरियो। २०३२ सालमा गाउँ पञ्चायत हेरफेर गर्ने क्रममा मेल्लेख र माडीगडा गाउँ पञ्चायतलाई एउटैमा जोडी बिन्द्रावासिनी देवी (हालको बिल्थम शोडषा- १) लाई आधार बनाई बिन्द्रावासिनी गाउँ पञ्चायत नामाकरण गरियो। २०३७ सालको जनमत संग्रह पछिको सम्पन्न २०३८ सालको आम निर्वाचनमा अख्यम जिल्लालाई ७५ गाउँ पञ्चायतमा विभाजन गरियो। गाउँ पञ्चायतको संख्या बृद्धि गर्ने क्रममा बिन्द्रावासिनी गाउँ पञ्चायतवाट अलग्याइयो। बिन्द्रावासिनी गाउँ पञ्चायतवाट अलग्याएर छुट्टै गाउँ पञ्चायत बनाउदा नवाघरमा अवस्थित षोडशादेवी मन्दिरको नामवाट षोडशादेवी गाउँ पञ्चायत नाम राखियो। बहुदलिय व्यवस्थाको स्थापना संगै पञ्चायती व्यवस्थाको अन्त्य भए पछि षोडशादेवी गाउँ विकास समितिमा परिणत गरियो। शोडषादेवी मन्दिरको नामवाटै यस गाविसको नामाकरण शोडषादेवी रहेको हो।

पञ्चायत तथा पूर्वावस्थामा यस साविकको गाविस राजनीति थिचोमिचोवाट उम्किन खोज्नु स्वभाविक थियो। २०४६ को जनआन्दोलन पश्चात्त दमन, थिचोमिचो, निरंकुशता, तथा खोले टाकुरे सामन्तहरूको पञ्जावाट मुक्त भएपछि विगतको राजनीतिक अवस्थाको समिक्षा गै अघि बढेको देखिन्छ। जहाँ उत्पिडन हुन्छ भन्ने त्यहाँ क्रान्तिको थालनी हुन्छ भने भै यस गाविसमा पूर्व पञ्चहरूलाई परास्त गर्दै परिवर्तको पक्षमा जनताहरूको बहुमत अभिमत प्रकट भयो। आफैले चुनेर पहिलो र दोश्रो (२०४९ र २०५४) स्थानीय निकाय निर्वाचनमा क्रमश ११/४७ सिट प्राप्त गर्न सफल भए यहाँका जनताहरू।

त्यसै गरी सोही साविक गाविस वार्ड नं. १ का कृष्ण प्रसाद जैशीलाई जिविसको सभापति जस्तो गरिमामय पदमा निर्वाचित गराउन यहाँका जनताहरूले महत्वपूर्ण भुमीका खेले भने गाउँपालिका अध्यक्ष लोकबहादुर बोहरा समेत यसै वडा निवासि हुन। यस वडा राजनीतिक हिसाबले अग्रस्थानमा रहेको छ। यसको जगमा यहाँको राजनीतिक चेतना अन्य गाविसको तुलनामा माथि उठेको छ। नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (नेकपा) तर्फवाट महिला सहित युवा पुस्ताका नेताहरू जिल्लाको राजनीतिमा क्रियासिल हदै आएका छन्। द्वन्दकालिन समयसंगै भएको हुदा प्रयाप्त विकासका कार्यहरू गर्न अष्टेरो पर्नु स्वभाविक थियो जसवाट सिङ्गे देश प्रभावित थियो तथापी यहाँवाट जिल्लास्तरमा नेतृत्व गर्ने र नीति निर्माण तहमा संक्रमणकालिन परिस्थितिमा पनि गाविसका निमित्त काम गर्ने कार्यमा त्यहाँका अगुवाहरू लागि रहेका छन्। राजनीतिक चेतनासंगै सामाजिक चेतनामा पनि बृद्धि भएको देखिन्छ। परम्परामा आधारित छाउपडी प्रथाको अन्त्य पूर्ण खोप युक्त, खुला दिशामुक्त गाविसको घोषणा सामाजिक क्रान्तिका केही उदाहरणहरू हुन। विगतमा एसएलसि पास गरिसके पछि आफ्ना छोराछोरीलाई कहाँ पठाउने भन्ने बाध्यता टरेको छ। हिरण्ड भट्टराईको क्रियासिलता तथा वडा र गाउँपालिकाको सहयोगमा नन्देश्वरी माविलाई उच्च माविसम्म पुऱ्याई कक्षाहरू संचालन भईरहेको छ। पुनः उक्त विद्यालयलाई सामुदायिक विद्यालयमा प्राविधिक शिक्षा कार्यक्रम (टेक्स कार्यक्रम) सिभिल ईञ्जिनियरिंग (डिप्लोमा तह) चालु शैक्षिक शत्र देखी संचालनमा छ। राष्ट्रिय मापदण्डको फुटबल ग्राउण्ड समेत निर्माणधिन अवस्थामा रहेको छ भने पक्क भवनहरू धमाधम निर्माण भैरहेका छन् जसलाई यहाँको युवा नेतृत्वको सफल कार्यका रुपमा लिइएको छ। युवा नेतृत्वकै पहलमा साँफेवगरवाट नुन ल्याई खानु पर्ने बाध्यतालाई हटाउन क्षेत्रीय सडकको निर्माण, सुरक्षित मातृत्वका लागि (Birth In Center) को स्थापना आदि विकासका निमित्त गरिएका केहि उदाहरणहरू हुन। त्यसैले २०६२/०६३ को जनआन्दोलन पश्चात्त उक्त वडामा थप केहि सुधारात्मक र सकारात्मक कार्यहरूको सुभारम्भ भएको मान्न सकिन्छ। यस वडा हाल मेल्लेख गाउँपालिका वार्ड नं. ६ मा अवस्थित छ। मिति २०७४ अषाढ १४ गते सम्पन्न (भण्डै १५ वर्ष पछि सम्पन्न) स्थानीय तह निर्वाचनमा यस वडावाट तत्कालिन नेकपा (एमाले) तथा वर्तमान नेकपाका सदस्य नरपति

रावल अन्य चार सदस्य सहित निर्वाचित भएका थिए । साथै यहि वडा निवासी कुईचे लुहार र हिमसरा देवि खड्का गाउँ कार्यपालिका सदस्य समेत रहेका छन भने वीर बहादुर बोहरा न्यायपालिका सदस्य छन् ।

वार्ड नं. ६

२ भौगोलिक स्वरुप/ढालको अवस्था (Geographical Structure, Slope and Land Use)

यस वडा जिल्ला सदरमुकाम मंगलसेनबाट उत्तरमा पर्दछ भने मेलेखबाट पूर्वमा पर्दछ । यस वार्ड नं. ६को पूर्वमा भने रामारोशन गाउँपालिका वार्ड नं. ७ सुतार पर्दछ भने केहि भाग वार्ड नं. ६ भाटाकाटिया पनि पर्दछ । पश्चिममा वार्ड नं. ५ तथा दक्षिण पश्चिममा वार्ड नं. ७ नन्देगडा पर्दछ । उत्तरमा वार्ड नं. १ ऋषिदह, उत्तर पूर्वमा वार्ड नं. २ ऋषिदह, उत्तर पश्चिममा वार्ड नं. ३ ठाँटी र दक्षिणमा वार्ड नं. ७ नन्देगडा तथा दक्षिण पूर्वको केहि भाग वान्निगढी जयगढ गापाको दर्ना यस वडाका सिमानाहरु हुन । १७१० मिटर उचाईमा रहेको यस वडाको अक्षांस २९^०१४.४'४३.०९" उत्तरी अक्षांस देखि पूर्वी देशान्तर ८१^०१६.९'६.९" रहेको छ । भने गाविसको क्षेत्रफल ३०.०८ वर्ग किलोमिटर रहेको छ ।

धरातलियस्वरुपको बारेमा अधिक जानकारी राख्न खोज्दा नेपालको धरातलीस्वरुपलाई अध्ययन गर्न पनि त्यतिकै सान्दर्भिक हुन्छ । यसबाट आफू रहेको स्थानका बारेमा थाहा पाउन सजिलो पर्दछ ।

नेपाल धरातलिय विविधतायुक्त मूलक हो । विश्वको सर्वेच्चस्थान सगरमाथा (८८४८मी.) देखि समुद्र सतहदेखि ५९ मी. मात्र उचाई भएको स्थान (धनुषाको मूसहरनीय ५९ मी.) समेत रहेको छ । यस विविधताका कारणले नेपालको भु- भागलाई निम्न तीन क्षेत्रमा विभाजन गरिएको छ ।

१. हिमालि क्षेत्र: नेपालको कूल भू-भागको १५ प्रतिशत ओगटेका यस प्रदेशमा समुद्र सतह देखी करव ३००० मिटर देखी ८८४८ मिटरसम्मको भू- भाग पर्दछ । अछाम जिल्ला यस क्षेत्रमा पर्दैन ।

२. पहाडी क्षेत्र: कुल भू- भागको ६८ प्रतिशत ओगटेको यस भू भागमा समुद्र सतहदेखि करिब ६०० मिटर देखि ३००० मिटर सम्म उचाई भएको भू- भागहरु यस क्षेत्रमा पर्दछन् । उक्त उचाईमा नेपालका ५ वटै विकास क्षेत्र (हालका अधिकांश प्रदेश राजधानी) सदरमुकामहरु तथा ४९ वटा जिल्लाहरु पर्दछन् । यस प्रदेशमा अगला एवम होचा पहाड, उपत्यका, टार, दून तथा वेंसीहरु रहेका छन् । काठमाडौं, पोखरा जस्ता प्रसिद्ध उपत्यकाहरु यसै क्षेत्रमा पर्दछन् । यस खालको मुख्य भूमीमा आवादी र खेतीपाती राम्रो हुने गर्दछ । धेरै चिसो वा गर्मी नहुने यस खालको हावानीयुक्त क्षेत्र अछाम जिल्ला र यसका सम्पूर्ण वडाहरु पर्दछन, शोडषादेवी पनि ।

३. तराई क्षेत्र: कुल भू-भागको १७ प्रतिशत ओगटेको तराई क्षेत्रमा समुद्र सतहदेखी ५९ मिटर देखी ६०० मिटरसम्म उचाई भएका भू-भागहरु पर्दछन । अछाम जिल्लाका खास गरी कर्णाली नदिसम्म जोडीएको विनायक वडाको वेलखेत ६९१ मिटर, कैलाशखोलाको सडक पुल भएको ठाँउ ६६९ मष्टामाण्डौं वडा भवन ५८२ मिटर शिद्धेश्वर वडाको बसपार्क ६९१ मिटर र बैनाथ वडाको वडा भवन ६९३ मिटरमा अवस्थित छन् । मष्टामाण्डौं वडा भवन भने तराई क्षेत्रको उचाईको मापदण्ड भित्र अवस्थित भएतापनि यसका ९५ प्रतिश भू-भागहरु तराई क्षेत्रका मापन भित्र पर्दैनन् । शोडषादेवी वडाको कुनै पनि भाग यस क्षेत्र भित्र पर्दैनन ।

धरातलीय ढाल (Land Slope) को अवस्था समुन्द्र सतहबाट वृद्धि हुदै गएको उचाईसंग सम्बन्धित विषय भएकाले हुदा सम्बन्धित भौगोलिक क्षेत्रको धरातलीय अवस्था पनि यसै भित्र पर्दछ । अछाम जिल्लाको कूल भू-भाग ५०.८७ प्रतिशत ३०^० भन्दा बढी भिरालोपनमा पर्ने हुदा यस वडाको भू- भाग पनि यहि तथ्याङ्क भित्र समावेश गर्नु पर्ने हुन्छ ताकि उक्त क्षेत्रको भिरालोपन विश्लेषण तथा जानकारी प्राप्त गर्न सहज हुन्छ । भिरालोपन भौगोलिक वातावरणसंग प्रत्येक्ष सम्बन्ध राख्दछ । हावापानीमा यसको प्रत्येक्ष असर (Direct Impact) पर्ने हुदा यस सम्बन्धि तलको नक्शाहरु (२ किलोमिटर, स्केलमा): मा उपयुक्त हुन्छ ।

यस वडाको भौगोलिक वर्गिकरण: वर्ग र यसको हावापानिमा प्रभाव (Geographical Classification, Class and Impact on Climate)

वडा नं ४ को वार्ड नं. ६ को अन्तरसम्बन्ध (Inter Relation): यस वडाको अन्तरसम्बन्ध निकटका वडाहरु जस्तै, विन्धेवासिनी, नन्देगडगा, हत्तिकोट, वान्निगढी जयगढको तिमिल्सेन, कालिका, दर्ना, ठाँटी, बाब्ला, बाजुरा जिल्लाको छतारा, तोली, कुलदेउमाण्डौं, कैलाशमाण्डौंसम्म तथा बाह्रविस वडा र रामारोशनको सुतार, भाटाकाटिया, बाटुलासेनसंग

ठुलो सञ्जाल छ अन्तरसम्बन्धको लागि । यि वडाहरु उक्त वडाका अन्तरसम्बन्धित, पारस्परिक सहयोगी, कतिपय गाविस साभा वन, समान संस्कृति भएका गाविसहरु हुन ।